

YUSUF İZZET (MET) PAŞA (1876-1922)

ASKER-SİYASETÇİ

Anahtar Kelimeler: Yusuf İzzet Paşa, Milli Mücadele, Yozgat.

1876 yılında Yozgat'ta doğan Yusuf İzzet Bey, İbrahim Bey'in oğludur. Büyük Çerkes sürgününde (1864) ailesi Kafkasya'nın Şapsığ bölgesinden sürgün edilmiştir. Babasını küçük yaşta kaybettiği için zor şartlar içinde büyümüştür. Yetim olması nedeniyle İstanbul'da Darüşşafaka Lisesinde öğrenim görmüştür. 28 Nisan 1894 tarihinde Harp Okuluna girmiş ve 17 Ağustos 1896'da teğmen rütbesiyle mezun olmuştur. Daha sonra Harp Akademisine devam etmiş ve buradan da 17 Ocak 1900'de kurmay yüzbaşı rütbesiyle mezun olmuştur. Yusuf İzzet Bey'in öğrenim hayatı boyunca çalışkanlığı, ağırbaşlı kişiliği ve arkadaşlarıyla kurduğu olumlu ilişkiler sayesinde çevresinde dikkat çeken bir öğrenci olduğu anlaşılmaktadır.

Yusuf İzzet Bey, Harp Akademisinden mezun olduktan sonra Genelkurmay 2'nci Şubesine atanmıştır. Askerî kariyerinin ilk yıllarında; 5 Mayıs 1900 tarihinde 21'inci Süvari Alayının 4'üncü Bölük Komutanlığına getirilmiş, 16 Aralık 1900'de ise 22'nci Topçu Alayı'nın 1'inci Batarya Komutanlığı görevine atanmıştır. Daha sonra 4'üncü Nişancı Taburunun Pülümür Bölüğü komutanlığını yürütmüş ve 1901 yılında 4'üncü Ordu Aşiret Süvari Tümeni Kurmay Başkanlığı görevine tayin edilmiştir.

Görevlerindeki başarıları dolayısıyla 11 Şubat 1901 tarihinde Beşinci Dereceden Mecidî Nişanı ile taltif edilmiştir. 23 Şubat 1902'de kurmay kıdemli yüzbaşı rütbesine terfi etmiş ve 4'üncü Ordu Kurmay Heyetine atanmıştır. Hizmetleri sırasında 11 Kasım 1903 tarihinde Dördüncü Dereceden Mecidî Nişanı ile ödüllendirilmiştir. Kariyerinin ilerleyen döneminde 30 Mayıs 1907 tarihinde 16'ncı Sivas Redif Tümeni Kurmay Başkanlığı görevine getirilmiştir.

8 Temmuz 1907 tarihinde kurmay binbaşı rütbesine terfi etmiş ve 4'üncü Orduya bağlı 24'üncü Süvari Alayına atanmıştır. 31 Aralık 1907'de Erzincan Harp Okuluna öğretmen olarak tayin edilmiştir. 5 Ocak 1909 tarihinde Genelkurmay 3'üncü Şubesine, 16 Mayıs 1909'da Divan-ı Harb-i Örfî Heyet-i Tahkikiyesine atanmıştır. 7 Kasım 1910 tarihinde Trabzon'da bakır madeninin keşfiyle ilgili çalışmalarda görevlendirilmiş, 15 Ocak 1911'de yeniden Genelkurmay 3'üncü Şubesine tayin edilmiştir. 11 Şubat 1912 tarihinde ise Yanya Demiryolu Komisyonu üyeliğine atanmıştır.

26 Nisan 1912 tarihinde kurmay yarbay rütbesine terfi etmiş ve 9 Kasım 1912'de 2'nci Kolordu Kurmay Başkanlığı görevine getirilmiştir. Bu görev sırasında Balkan Savaşları'nda Kırkkilise-Süloğlu ve Pınarhisar-Lüleburgaz Muharebeleri ile Birinci ve İkinci Çatalca Muharebeleri'ne katılmıştır.

Birinci Dünya Savaşı öncesinde 7 Ocak 1914 tarihinde 3'üncü Ordu Süvari Müfettişliği görevine getirilmiş, Temmuz 1914'ten itibaren ise 2'nci Süvari Tümeni Komutanlığı görevini yürütmüştür. Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasının ardından 23 Kasım 1914 tarihinde kurmay albay rütbesine terfi etmiştir. 10 Ocak 1915'te 10'uncu Kolordu Komutanlığına atanmış ve aynı zamanda Kafkas

Cephesi'nde 2'nci Mıntıka Komutanlığı görevini üstlenmiştir. Bu görev sırasında 30 Haziran 1915 tarihinde mirliva rütbesine yükseltilmiştir.

Muharebelerdeki başarıları dolayısıyla 12 Ocak 1915 tarihinde Gümüş Muharebe Liyakat Madalyası ve Altın Muharebe Liyakat Madalyası ile ödüllendirilmiştir. Ayrıca 26 Aralık 1915'te Alman İmparatorluğu tarafından İkinci Sınıf Demir Salip Nişanı, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu tarafından ise İkinci Sınıf Meziyet-i Askerîye Salip Nişanı ile taltif edilmiştir.

9 Eylül 1916'da 1'inci Kafkas Kolordusu Komutanı olarak atandıktan kısa süre sonra 23 Eylül 1917'de İkinci Dereceden Mecidî Nişanı Kılınçlıya tahvil edilmiştir. Birinci Dünya Savaşı devam ederken 6 Aralık 1917'de 14'üncü Kolordu Komutanı, 28 Temmuz 1918'de Şimali Kafkas Komutanı ve Askerî Temsilcisi, 8 Ağustos 1918'de tekrar 14'üncü Kolordu Komutanı olarak atanmıştır. 5. Kafkas Tümeni ile Şimali Kafkasya'ya hareket eden Yusuf İzzet Paşa, Derbent ve Petrovsk gibi önemli şehirleri ele geçirdikten sonra Şimali Kafkas Cumhuriyeti'nin resmen ilanında ve Şimali Kafkas ordusunun teşkilatlanmasında aktif rol üstlenmiştir. 16 Eylül 1918'de Kılınçlı İkinci Dereceden Osmani Nişanı ile ödüllendirilmiştir.

Mondros Mütarekesi'nin ardından İstanbul'a dönen Yusuf İzzet Paşa, 6 Haziran 1919 tarihinde Tekirdağ'daki 14. Kolordu karargâhının Balıkesir'e taşınması üzerine Anadolu'ya geçmiştir. 1920 yılının Nisan ayı başlarında Ankara'ya ulaşan Yusuf İzzet Paşa, Büyük Millet Meclisi'nin açılmasıyla Bolu'dan milletvekili seçilmiş ve 2 Temmuz 1920 tarihinde Meclis'e katılmıştır. Diğer taraftan, İstanbul 1 numaralı Divan-ı Harb-i Örfî'nin 6 Haziran 1920 tarihli ve 15 Haziran'da padişah tarafından onaylanan kararıyla idama mahkûm edilenler arasında, 14. Kolordu Komutanı olarak Yusuf İzzet Paşa'nın da yer aldığı anlaşılmaktadır.

Sakarya Meydan Muharebesi'nden yaklaşık bir ay önce, 23 Temmuz 1921 tarihinde Batı Cephesi'nde İhtiyat Grubu Komutanlığı görevine getirilmiş, kısa süre sonra 3'üncü Grup Komutanlığına atanmıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 16 Temmuz tarihli oturumunda, asker kökenli milletvekillerinin cephede aktif görev almak istemelerine ilişkin bir takrir sunulmuştur. Söz konusu takririn imzacıları arasında Yusuf İzzet Paşa da yer almıştır. Takirde, ülkenin içinde bulunduğu ölüm kalım mücadelesinin önemi vurgulanarak, asker milletvekillerinin Millî Müdafaa Vekâleti tarafından gerekli görülmesi hâlinde cephede görev almaya hazır oldukları ifade edilmiştir.

Kütahya-Eskişehir Muharebeleri sırasında asker milletvekillerine görev verilmesi mümkün olmamışsa da Sakarya Meydan Muharebesi sürecinde bu durum değişmiştir. Bu kapsamda Yusuf İzzet Paşa'ya da görev tevdi edilmiş ve kendisi Sincanköy'de bulunan İhtiyat Grup Komutanlığı görevini üstlenmiştir.

25 Ağustos 1921'de TBMM tarafından İstiklal Madalyası ile ödüllendirilmiştir. Sakarya Zaferi'nden sonra Batı Cephesi'nde yapılan yeni teşkilat gereği Meclis'teki görevine geri dönmüştür. 21 Aralık 1922'de Komisyon Başkanı olarak görevlendirilen Yusuf İzzet Paşa, Büyük zaferi göremeden geçirdiği bir kalp rahatsızlığı sonucu 15 Nisan 1922 tarihinde vefat etmiştir.

Yusuf İzzet Paşa askerî kariyeri boyunca Osmanlı Devleti'nin son döneminde gerçekleşen birçok önemli savaşa katılmıştır. Bu çerçevede 1911–1912 Trablusgarp Savaşı, 1912–1913 Balkan Savaşı, 1914–1918 Birinci Dünya Savaşı ve 1919–1922 yılları arasında gerçekleşen Millî Mücadele'de görev yapmıştır. Ailesine soyadı kanunu çıktıktan sonra lakapları olan Met soyadı verilmiş ve Yusuf İzzet Paşa için de bu soyadı kullanılmıştır. Kaynaklarda Yusuf İzzet Paşa'nın Almanca, Fransızca ve Rusça dillerine vakıf olduğu belirtilmektedir.¹

Kaynakça

- ERŞAN, M. (2009). I. Dönem Bolu Milletvekili Mirliya Yusuf İzzet Paşa. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2009(1), 18.
- GENELKURMAY BAŞKANLIĞI. (1978). *Birinci Dünya Harbi'nde Türk Harbi: Kafkas Cephesi 3'üncü Ordu Harekâtı* (Cilt 2, Kısım 2, Kitap 2). Ankara: Genelkurmay Basımevi.
- TOKER, H., & ASLAN, N. (2009). *Birinci Dünya Savaşı'na Katılan Alay ve Daha Üst Kademedeki Komutanların Biyografileri* (Cilt 2). Ankara: Genelkurmay Basımevi.
- T.C. MİLLÎ SAVUNMA BAKANLIĞI. (1999). *Cepheden Meclise*. Ankara: TTK Basımevi.

¹ Bu madde Hülya Toker-Nurcan Aslan tarafından yayımlanmış olan (2009). *Birinci Dünya Savaşı'na Katılan Alay ve Daha Üst Kademedeki Komutanların Biyografileri* adlı eserden alınmıştır.